

DE VOORTPLANTING IN GEVANGENSCHAP VAN DE OOSTELIJKE VIERSTREEPSLANG, *ELAPHE QUATUORLINEATA SAUROMATES*

Door: Kevin J. Hingley, 22, Busheyfields Road, Dudley, West Midlands, DY1 2LP, England.

Vertaling uit het Engels: Jan van Duinen.

Inhoud: Inleiding - Kweekpogingen - Het afzetten en uitbroeden van de eieren - De jongen - Samenvatting - Referenties.

* * *

INLEIDING

In juli 1993 kreeg ik de gelegenheid om vijf elaphes te verzorgen van het Griekse Cycladeneiland Amorgos, die in april 1993 waren gevangen door een Engelse herpetoloog die in Noorwegen woont, de heer Richard Clark. Ze bleven tot juli bij Achilles Dimitropoulos in Athene. De rattenslangen van dit eiland hebben vele jaren centraal gestaan in een discussie over hun status, dit onderwerp heeft betrekking op twee vormen, één rattenslang zonder patroon of een heel flauw aanwezig patroon bij de volwassen slang die origineel *Elaphe rechingeri* (Werner, 1932) werd genoemd en de andere die duidelijk een vorm van *Elaphe quatuorlineata* is. Maar deze speciale kwestie is complex en zal een ander, apart artikel vereisen om in staat te zijn het uit te leggen, maar om mij te helpen bij mijn onderzoek voor wat betreft het probleem van de rattenslangen van Amorgos besloot ik exemplaren aan te schaffen van de twee andere ondersoorten van *Elaphe quatuorlineata* en waar kan dat beter dan in Utrecht op de jaarlijkse slangendag.

Op de slangendag in oktober 1993 kocht ik 2,2 nakweekjongen van *Elaphe quatuorlineata*, de westelijke vierstreep slang en 2,2 volwassen *Elaphe quatuorlineata sauromates*, de oostelijke vierstreep slang. Ik kocht ook nakweekjongen van *Elaphe climacophora*, *Elaphe flavirufa pardalina*, *Elaphe scalaris* en *Elaphe taeniura friesei* voor mijzelf en voor vrienden in Engeland die niet voor dit gebeuren naar Nederland konden reizen. Later op de dag verkocht ik één paar van de volwassen *Elaphe quatuorlineata sauromates* aan een Engelse vriend die enkele slangen van deze soort wilde hebben.

Ik zag ook een heel mooie volwassen man op de tafels die door meneer Dmitri Tkachev van het Bion Terrarium Center (Kiev, Oekraïne) werden bezet, waarvan bekend was dat hij uit Kazachstan stamde, maar tegen de tijd dat ik mezelf overtuigd had deze slang te kopen was hij al aan iemand anders verkocht.

De vier slangen van deze ondersoort die ik eerder op de dag had gekocht waren een mengsel van lang geleden in het wild gevangen dieren en in gevangenschap gekweekte exemplaren, bekend staand als van Turkse origine en zij zagen er allemaal erg gezond uit. Ik hield het grootste stel voor mezelf, voordat ik er mee instemde het kleinere stel te verkopen. Ik was gelukkig dat ik één stel had waarmee ik kon proberen te kweken en dat mij misschien kon helpen met mijn studie van de onzekere status bij de Amorgos-rattenslangen. Ongeveer een maand nadat ik in Engeland was teruggekeerd ontdekte ik de attractie-

ve slang uit Kazachstan te koop in een reptielenhandel en ik kocht hem samen met een vrouwtje.

Op dat tijdstip was het al laat in het jaar en zo werden deze en mijn andere slangen in winterslaap gedaan. Dit wordt bereikt in mijn slangenkamer door over een periode van twee weken de kamerverwarming geleidelijk lager te zetten, totdat de temperatuur tot 10°C is gedaald en dan zorgt de thermostaat van de kamerverwarming ervoor, dat de temperatuur hierop gehandhaafd blijft zolang de buitentemperatuur laag genoeg is.

De eigenlijke winterslaap in mijn slangenkamer wordt getypeerd door een duur van drie tot vier maanden. Alleen de kamer wordt verwarmd, de terraria erin hebben geen aanvullende verwarmings- of verlichtingsbron. Een natuurlijke daglengte wordt bereikt door een groot daglichtraam in het dak van dit gebouw. Als de buitentemperaturen voldoende beginnen te stijgen om het economisch verantwoord te maken om de ruimte te verwarmen tot de normale werktemperatuur van 22°C tot 30°C wordt de cyclus omgedraaid door geleidelijk de thermostaat van de verwarming omhoog te draaien, ook weer gedurende een periode van twee weken.

Tegen het einde van februari 1994, vertoonde het vrouwtje *Elaphe quatuorlineata sauromates* dat met de man uit Kazachstan was gekocht een aanmerkelijk en snelle afname van het gewicht, zodat ik besloot alleen de vier *Elaphe quatuorlineata sauromates* te verwarmen door ze apart in faunadozen te plaatsen en ze op een verwarmde-plank-systeem te zetten die ik normaal gebruik voor het uitbroeden van de eieren en later het opfokken van de jongen.

Dit systeem van planken bevat normaal vier planken, één enkele zes meter lange verwarmingskabel van 75 watt loopt over de planken. Door twee planken weg te halen kan de verwarmingskabel dubbel over de twee resterende planken komen te liggen, zodat die genoeg warmte produceert (25°C), voor volwassen slangen als de kamer koud is. De verwarmingskabel wordt geregeld door een dimmer voor gebruik in huis en ik kan de warmte-afgifte van de kabel hoger en lager maken met een eenvoudige weerstand. De kamer en de overige erin verblijvende slangen werden op 10°C gehouden tot eind maart 1994.

Binnen een week na het opwarmen van deze vier slangen stierf het erg dunne vrouwtje voordat kon worden vastgesteld wat eraan mankeerde. Gelukkig begonnen de andere drie exemplaren weer te eten en bezorgden ze me verder geen problemen. Het paar dat ik op de slangendag had aangeschaft had een enorme eetlust en nam iedere week tussen de drie en vijf volwassen muizen aan. De man uit Kazachstan had niet zo'n eetlust en het hele jaar door bewijst hij dat één of soms twee volwassen muizen per week voor hem persoonlijk voldoende zijn, ondanks zijn grote afmeting.

KWEEKPOGINGEN

Na verscheidene weken toonden geen van de drie overlevende slangen enig teken van het ingaan van de vervelling. Daarom besloot ik één van de mannen in de faunadoos van de vrouw te plaatsen om te zien of ze bereid waren te paren (in dit stadium bleven ze op het verwarmde-plank-systeem). Eest plaatste ik de 'Turkse' man bij het vrouwtje en er was een ogenblikkelijke reactie, maar ik had een voorkeur om met de Kazachstan-man te kweken en daarom verwijderde ik de andere man voordat hij kon copuleren.

De Kazachstan-man was nog niet zo ver om te paren en daarom wachtte ik ongeveer een week. Toen ik hem bij het vrouwtje zette op 9-4-1994, paarde het koppel. Het was een erg passieve paring, erg weinig schokken of schuiven van de lichamen en de man deed geen pogingen het vrouwtje in kop of nek te bijten zoals soms voorkomt bij slangen van het geslacht *Elaphe*. Nadat de copulatie was beëindigd verwijderde, ik de man en deed

hem gedurende een week niet bij het vrouwtje, waarna er op 16-4-1994 weer werd gepaard. Ik liet ze gedurende enkele dagen samen in de kooi van het vrouwtje en ik neem aan dat ze nog eens paarden op 17 april. De volgende dag deed ik ze van elkaar weg en na deze datum werden ze niet meer bij elkaar gezet.

HET AFZETTEN EN UITBROEDEN VAN DE EIENEN

Ik wilde de talrijke plastic bakken die ik gebruik voor het uitbroeden van de eieren klaar maken en daarom werden deze slangen van het verwarmingsplanken systeem verwijderd. De kamer was op dit moment weer geheel verwarmd en daarom bleven de beide mannen in de faunadozen die op mijn standaard houten terraria werden geplaatst en de vrouw werd in één van de houten terraria geplaatst. Zij bleef eten, net als de twee mannetjes en de andere slangen die ik houd en in het begin van mei moest ze vervellen. Dat was gebeurd op 11-5-1994 en later op die dag at ze twee volwassen muizen. Dit was de laatste keer dat haar voedsel werd aangeboden totdat de eieren werden gelegd.

Op 11-5-1994 was het duidelijk dat ze zwanger was en daarom plaatste ik een grote plastic bak in haar kooi die voor de helft gevuld was met vochtig sphagnum. Deze bak moest later worden vervangen door een diep plastic aquarium, omdat ze steeds het mos uit de eerste bak die niet zo diep was gooide.

Op de 18 de en 19 de mei was ze erg onrustig en het was voor mij duidelijk dat ze nu spoedig haar eieren zou leggen. Op 20-5-1994, 42 dagen na de eerste paring, legde ze tien grote eieren (afmetingen tussen 60 mm en 70 mm lang en 30 mm dik). De eieren werden verwijderd en ondergebracht in een plastic doos die voor de helft met vochtig turf was gevuld en op 28°C werd gehouden.

Na 30 dagen broeden ontwikkelden drie van de eieren diepe deuken, suggererend dat ze klaar waren om uit te komen, maar alle eieren bleven doorbroeden en kwamen uit, 41 tot 43 dagen nadat ze gelegd waren, tussen 29-6-1994 en 1-7-1994.

DE JONGEN

De tien jongen waren grofweg van dezelfde lengte (ongeveer 35 cm) en erg plomp in omvang. Ze werden elk overgebracht naar een plastic doos met een bodembedekking van papieren doekjes en kregen een klein schoteltje water en een kartonnen koker als schuilplaats.

Ze werden bij kamertemperatuur gehouden, die in die tijd van het jaar 28°C was in mijn slangenkamer en niet op het plankensysteem, omdat die nog in gebruik was voor het uitbroeden van andere soorten slangeëieren. Na één week vervelden ze voor de eerste keer en negen aten naakte muisjes. Enkele dagen later aten ze alle tien en nadien gingen ze daarmee door, elke keer als er voer werd aangeboden.

Het geslacht werd bepaald door middel van sonderen en leverde vijf mannen en vijf vrouwen op, een perfecte verhouding. Bij het uitkomen waren deze slangen middelgrijs met zwarte kop en rugtekening, maar na de eerste vervelling werden ze van een lichter (zilver) grijs met donkere, chocoladebruine tekening. Na een maand of zo werd de roodbruine kleur van de buik meer geel en hoewel al deze slangen sindsdien zijn verkocht, blijf ik in contact met hun nieuwe verzorgers en zij schijnen zeer goed te groeien. De grondkleur verandert nu van zilvergrijs naar geel, nu ze ongeveer acht maanden oud worden volgens één verzorger.

Het zal interessant zijn te zien hoe ze eruit zien als ze uiteindelijk volwassen zijn geworden, omdat bij de ouders de man en vrouw nogal verschillend zijn (zie foto's). De Kazachstan-man

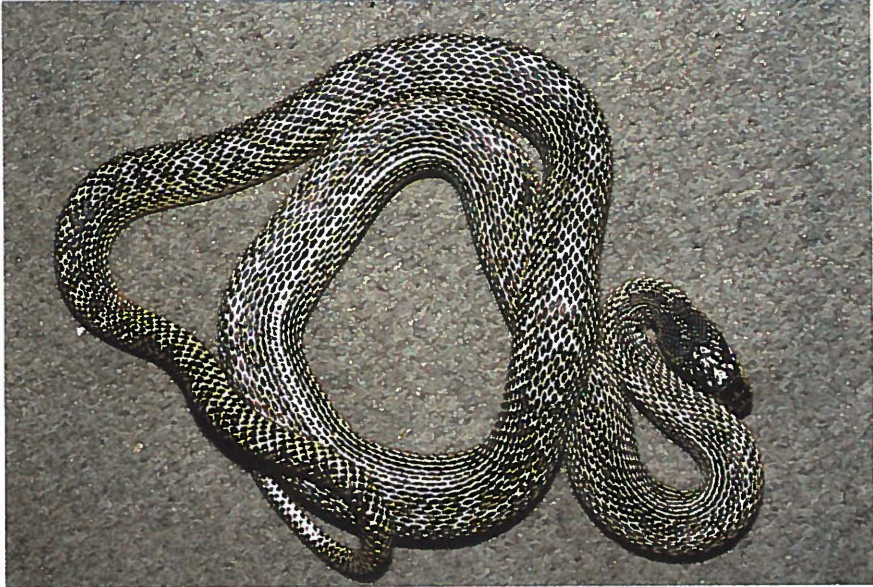

Foto 1: *Elaphe quatuorlineata sauromates*. Man uit Kazachstan.
Male from Kazakhstan. Foto: Kevin J. Hingley.

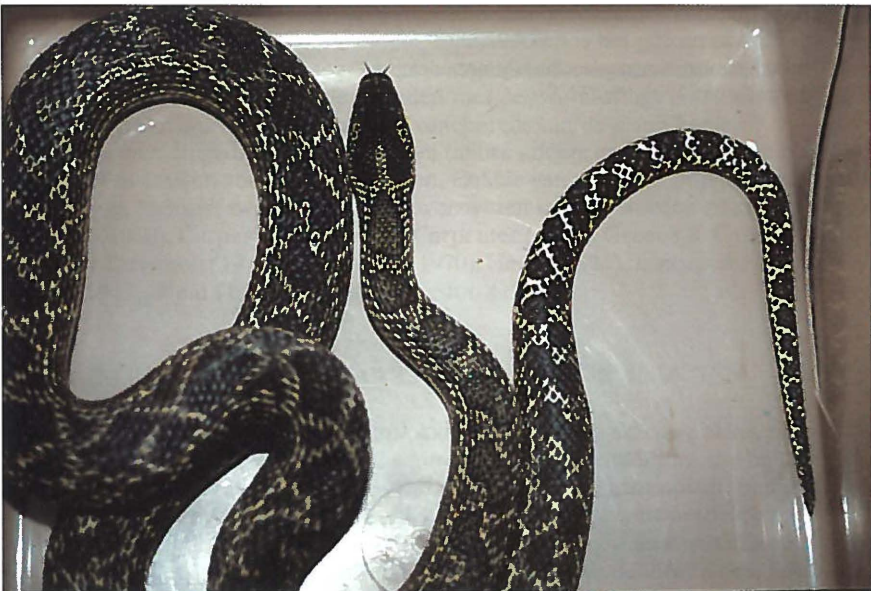

Foto 2: *Elaphe quatuorlineata sauromates*. Vrouw uit Turkeije.
Female from Turkey. Foto: Kevin J. Hingley.

is buitengewoon geel met een zwarte vlek op elke schub wat hem een gespikkeld uiterlijk bezorgd. De 'Turkse' vrouw is meer de typische ondersoort en heeft erg weinig gele grondkleur als gevolg van de grote afmetingen van de van de blauw-zwarte dorsale en dorso-laterale vlekken. Vergeleken met sommige exemplaren die erg donker en onduidelijk gevlekt kunnen worden naarmate ze ouder worden, is ze aantrekkelijk getekend. De man heeft een geheel gele buik, terwijl het vrouwtje een gele buik heeft met zware zwarte tekening op haar buik (gebroken lijnen die van haar nek naar de staart lopen en uit kleine strepen bestaan).

SAMENVATTING

Deze slangen zijn voor hun verzorger niet bepaald veeleisend, maar ik wil adviseren dat elk nieuw geïmporteerd wildvangexemplaar dat je koopt nauwkeurig in de gaten wordt gehouden om infecties en ander ongemak op te merken en te zorgen voor een geschikte behandeling volgens de aanwijzingen van een dierenarts. Er zijn grote aantallen exemplaren van deze soort in de handel geweest in de afgelopen jaren in Europa en daarom mag men aannemen dat er genoeg nakweekjongen verkrijgbaar zullen zijn om aan de vraag te voldoen.

Op het ogenblik, tenminste in Engeland, schijnen de Europese *Elaphes*soorten zich weer te mogen verheugen in een groeiende belangstelling als terrariumbewoner, maar hoe lang dit duurt valt te bezien.

Ik zou graag doorgaan met artikelen over de twee andere soorten Europese soorten *Elaphe situla* en *Elaphe scalaris*, in toekomstige artikelen die naar ik hoop gepubliceerd kunnen worden in *Litteratura Serpantium*.

REFERENTIE

Werner, F. 1932. Eine neue Schlange aus dem Cycladen archipel. *Elaphe reichingeri* sp.n., *Anzeiger der Akademie der Wissenschaften Wien* 99, 232.